

MIĘKCZYĆ (73) *vb impf*

-ę- (71), -e- (2).

inf miękzyć (7). \diamond *praes 1 sg* miękczę (2), miękczę (1) *Mącz* (2:1), miękczę *a.* miękczę (2). \diamond *2 sg* miękczysz (1). \diamond *3 sg* miękczy (50). \diamond *3 pl* miękczą (6). \diamond *con 3 sg f by* miękczyła (1). *n by* miękczyło (1). \diamond *3 pl subst by* miękczyły (1). \diamond *part praes act* miękcząc (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Czynić miększym niż uprzednio, działać rozmiękczająco (67) :

A. Czynić miękkim, podatnym na dotyk, spulchniać; depresso, macerare, malacissare *Mącz*; *lentare Calep* (66) : Depso, Gniotę/ Miękczę. *Mącz* 82c, 202c, 205a; *Calep* 591b.

miękzyć co (1): *SienLek* 30v *cf W przeciwstawieniu.*

W przeciwstawieniu: »miękzyć ... twardzić« (1): Iáko widzimy/ iż słońce wołk miękczy/ á błoto twárdzi *SienLek* 30v.

a. O działaniu lekarstw i zabiegów (61) :

α. Na wrzody, obrznięcia i inne stwardnienia zewnętrzne (30) : á gdy to przilożyłz na twardość albo na gruzłę tedy miękczł/ y bol wśmierza. *FalZioł* I 12b, V 98v, 103; *Oczko* 18.

miękzyć co (22): Też łok tego zyela/ zmąka [!]/ ieczmienną albo zmiode [!]/ miękczy ładzkie [!]/ zatwardziałe *FalZioł* I 2b, I 26b, 66a, 67c, 69d, 81c (14); *SienLek* 118, 147v. *Cf Zwrot.*

miękzyć czym (1): Potym/ to błoto kładąc przez dni kilkánaście/ ząwždy w wánnie omywáią/ á z niéy wychodząc/ máściámi miękczą/ álbo plałtry okładáią *Oczko* 18.

W połączeniu szeregowym (1): MYdło zagrzewa/ czyłci/ ociera/ miękczy/ rołpufzcza *FalZioł* I 142c.

W charakterystycznych połączeniach: *bolączki miękzyć* (2), (*twarde*) *otoki* (2), *puchlinę, ranę* (*zatwardziałą*) (2), *sadzele zatwardziałe, wrzody, zatwardziałe (a. twarde) miesca (guzowate)* (2), *zołzy.*

Zwrot: »twardość miękzyć« [szyk zmienny] (6): Theż kiedy będzie wwarzony łczyr w winie s łczyrwoną [!]/ lebiódką/ tedy twardości miękczy y rołpada ie. *FalZioł* I 86b, I 80a, II 11c, III 24d, V 87v; *Oczko* 17.

Szeregi: »miękzyć i czyścić« (1): Rzeczy połpolite ktore miękczą y czyłcią. *FalZioł* V 106v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

»miękzyć a rozpędzać (*a. spędzać*)« [szyk 2:1] (3): *FalZioł* I 80a; Sok też z kwiecia lelijowego gdy nim pomázuie wrzedliwe łono/ álbo máćicę/ wśzeláką puchlinę łpada álbo miękczy. *SienLek* 118; *Oczko* 17.

β. Na organy wewnętrzne: rozluźniać (31) : OThręby [...] Maią mocz wyłufzać y otwiorać vliczki w ciele/ y też miękczą *FalZioł* III 42b, III 31b, V 104v.

miękzyć co (27): wwarzona Ozanka w prołstey wodzie á ołłodzywłzi miodem kałzel leczi/ j fłedzionę zatwardziałą miękczy. *FalZioł* I 36c, I 112d, II 11c, III 20d, 21c, 42c; bo tho máćicę miękczy y czyni otwor łzeyłzy. *SienLek* 112. *Cf Zwroty.*

W charakterystycznych połączeniach: *macicę miękzyć, piersi* (3), *pluca, śłedzionę zatwardziałą.*

Zwroty: »twardość miękzyć« (2): á gdy będziełz pomazował albo przykładał na fłedzionę tedy twardość iey miękczy. *FalZioł* I 25a, I 72a.

»żywot, trzewa, wnętrze (*a. wnętrzości*), jelita miękczyc» = *ułatwiać wypróżnienie, przeczyszczać, może też: usuwać wzdęcia [szyk zmienny]* (8:7:2:1): Gdy wwarzył łobodę łkapułą z iarmużem á s łczirim zieleń tedy żywot miękczy *FalZioł* I 12a; ta łprawa miękczyci wnątrze y żółtą niemocz wygania. *FalZioł* I 79b, ‡7e, ++2f, *4a, I 66a, 142d (16); *SienLek* 42, Ttt3.

Szeregi: »miękczyc i czyścic« (2): Też ma mocz rzecz przyrodzoną paniam gdy by łie załtanowiła otwierać/ j też trzewa miękczic y czyścic *FalZioł* I 66a, III 42c.

»miękczyc i przepuszczac« (1): á tedy pożywac rzeczy gorzkich/ kwásnych: żywot miękczyc y przepuśczać: niegdy też wracac. *SienLek* 41v.

»miękczyc i rozpędzac« (1): Theż tenże plałtr przyłozony na thwardość łedziony y wątroby: miękczy ią y rołpáda [!] dobrze. *FalZioł* I 80a.

B. *Działajac fizycznie lub chemicznie czynic łatwym w obróbce (o rzeczy z natury niepodatnej) [co]* (1) : Theż gdy wwarzył łloniową kołc łtim pokrzkowym korzeniem przez dwie godzinie albo przez łzełc godzin miękczy tę kołc łloniową á może s niey co chce wczynic bo będzie miękka. *FalZioł* I 87b.

2. *Łagodzic; emollire, inflectere, malacissare, mollire Cn* (6) :

Zwrot: »serce miękczyc« [*w tym: czym* (1)] (2): *GórnDworz* H2v; Lutnia ochłoda myłli vtrapiionych: Tá serce miękczy łwym głołem przyiemnym Bogóm podziemnym. *KochPieł* 48.

a. *Jednac, pozyskiwac; lenire Mącz; commulcere Calep* (4) : *Mącz* 188c; *Commulceo* – Miękczę, ogłaskiwam. *Calep* 224b.

miękczyc co czym (2): *SkarŻyw* 385; Ty miękczył łwą ołobą y młodość łpániáł/ Himenee łalkawy y płęc podłtárzáł. *SapEpit* B3v.

Zwrot: »miękczyc serce« (1): nieprzyiaciele łwe/ pokora/ vkladnoścía miękczac serca ich/ Chryłtułowi [...] pozyłkał. *SkarŻyw* 385.

Synonimy: **1.A.a.** *subtylizowac, łcieńcac; 2. łagodzic, łodzić.*

Formacje współrdzenne cf MIĘKCZEĆ.

Cf MIĘKCZACY, MIĘKCZENIE